

**Хлібозаготівельні кризи. Форсована індустріалізація.
Створення ВПК. Згортання непу і перехід до
директивної економіки.**

План уроку

- ◆ Хлібозаготівельні кризи.
- ◆ Форсована індустріалізація. Створення ВПК.
- ◆ Згортання непу і перехід до директивної економіки.

Хлібозаготівельні кризи 1927–1929 рр.

Криза
1927—
1928 рр.

- Свідоме створення ситуації кризи непу, суть якої полягала у зростанні диспропорції цін на промислові та сільськогосподарські товари (так звані «ножиці цін»).
- Свідоме згортання радянським урядом курсу на економічну рівновагу: встановлення високих цін на продукцію, якої потребували селяни, наслідком чого стало різке скорочення покупок промислових товарів селянами.
- Зниження державою цін на хліб.
- 1927 р. — відмова селян здавати хліб державі через низькі закупівельні ціни.
- Вихід із кризи за допомогою надзвичайних заходів (від штрафів до конфіскації майна)

Криза
1928—
1929 рр.

- Намір Й. Сталіна покінчити з селянами-власниками, які були економічно незалежними від держави й цим робили державу економічно залежною від них.
- Загострення кризи загибеллю частини озимини в Україні.
- Звинувачення Й. Сталіним у кризі «куркулів» (генсек головну причину кризи вбачав у виступах проти радянської влади «класових ворогів», передусім зміцнілого за умов непу селянства).
- *Лютий 1929 р.* — влада знову вдається до надзвичайних заходів; повторне вилучення адміністративними методами продовольчих ресурсів, що підірвало ринкові стимули до праці.
- Постійне збільшення норми хлібоздачі, за невиконання яких накладалися великі штрафи, а в разі несплати конфісковували сільськогосподарський реманент, худобу, садиби, землю.
- Скориставшись штучно створеною кризою хлібозаготівель, на порядок денний було винесено питання перетворення селян-власників на найману робочу силу в одержавлених колгоспах

Результат

Хлібозаготівельна криза допомогла Й. Сталіну згорнути неп

Перехід до форсованої індустріалізації

Завдання

- Перетворення аграрної країни на могутню індустріальну державу.
- Здобуття техніко-економічної незалежності СРСР.
- Укріплення оборонного потенціалу країни, перетворення СРСР на наймогутнішу державу світу.
- Підвищення технічної бази сільського господарства

Здійснення

- Грудень 1925 р. — XIV з'їзд ВКП(б), який проголосив курс країни на індустріалізацію.
- Грудень 1927 р. — підкреслення XV з'їздом ВКП(б) необхідності прискорення індустріалізації народного господарства; затвердження першого п'ятирічного плану на 1928—1933 рр.
- 1929 р. — курс на форсовану індустріалізацію, ухвалення Пленумом ЦК ВКП(б) рішення: *«Будь-якою ціною прискорити розвиток машинобудування та інших галузей важкої промисловості»*.
- 1933 р. — початок другої п'ятирічки

- Пріоритетне фінансування галузей важкої промисловості за рахунок легкої та харчової.
- Продаж сільськогосподарської продукції та сировини й отримання валютних надходжень для індустріалізації.
- Усебічне використання командно-адміністративних важелів управління народним господарством і державою.
- Використання безкоштовної праці в'язнів (пізніше ГУЛАГу).
- Розгортання соціалістичного змагання (Ізотовський, Стахановський рух)

- Перетворення УРСР з аграрної на індустріально-аграрну державу.
- Залучення в промисловість України значної частини загальносоюзних коштів (20 %).
- Зростання промислового потенціалу України в 7 разів.
- Збільшення обсягу виробництва продукції машинобудування та металообробки в 4,5 разу.
- Створення енергетичної бази.
- Будівництво нових підприємств («Запоріжсталь», «Криворіжсталь», «Азовсталь», «Дніпроалюмінійбуд», «Краммашбуд», Харківський тракторний завод).
- Реконструкція старих підприємств (Луганський паровозобудівний завод, металургійні заводи в Дніпропетровську, Комунарську, Дніпродзержинську, Макіївці).
- Виникнення нових галузей (кольорова металургія, електрометалургія, маргарінова промисловість тощо)

- Пріоритет виробництва засобів виробництва (група А) над виробництвом предметів споживання (група Б), що призвело до занепаду легкої та харчової промисловості та низького життєвого рівня народу.
- Потужна урбанізація, наслідком якої було збільшення кількості міських жителів, загострення житлової та продовольчої проблем.
- Нерівномірність економіко-географічного розміщення промислових центрів.
- Орієнтація української економіки на видобуток сировини, а не на виробництво готової продукції та розвиток підприємств завершеного циклу.
- «Споживчий аскетизм» населення.
- Здійснення індустріалізації за рахунок сільського господарства; перехід до насильницької колективізації

Директивна економіка

Зміст

- 5 грудня 1929 р. — постанова ЦК ВКП(б) «Про реорганізацію управління промисловістю», згідно з якою головними ланками управління ставали підприємства, а не трести.
- Позбавлення підприємств економічної самостійності.
- Відмова від госпрозрахунку.
- Перехід великої промисловості України в підпорядкування загальносоюзних наркоматів.
- Запровадження директивного планування.
- Створення командної економіки з найвищим ступенем централізації управління

Наслідки

- Формування і закріплення в 1930-ті рр. в СРСР жорсткої командної системи управління з адміністративно-директивними методами керівництва.
- Позбавлення Української СРР економічної самостійності